

Основні показники діяльності у сфері охорони промислової власності України в I півріччі 2016 року

Ірина БЕРЧІЙ,

головний фахівець відділу економіки та статистики інтелектуальної власності Укрпатенту,
м. Київ

Створення нових технічних рішень, спрямованих на вирішення актуальних проблем сучасної економіки, технічне і технологічне оновлення виробництва на основі їх впровадження є одним з вирішальних важелів економічного зростання держави. Тому активізація роботи у сфері охорони промислової власності в сучасних умовах стає основною рушійною силою технічного прогресу у всіх сферах економічної діяльності.

У I півріччі 2016 року зросла активність у поданні заявок на об'єкти промислової власності порівняно з відповідним періодом минулого року за рахунок зростання активності національних заявників у поданні заявок на знаки для товарів і послуг та корисні моделі (попад 46% та 21% відповідно). Кількість заявок на промислові зразки зросла на майже 23% (табл. 1 та рис. 1). При цьому зберігаються темпи падіння кількості заявок на

Таблиця 1.
Показники надходження заявок на ОПВ у I півріччі 2012-2016 років

Об'єкти промислової власності	2012	2013	2014	2015	2016	2016 у % до 2015
<i>Усього надійшло</i>	<i>23 873</i>	<i>26 037</i>	<i>21 809</i>	<i>21 492</i>	<i>25 073</i>	<i>116,7</i>
Винаходи	2 481	2 697	2 431	2 241	2 017	90,0
Корисні моделі	5 534	5 467	4 836	4 210	5 094	120,9
Промислові зразки	833	1 572	1 224	904	1 109	122,7
Знаки для товарів і послуг за національною процедурою за міжнародною процедурою	15 025	16 301	13 298	14 137	16 853	119,2
	11 009	11 358	8 947	10 167	14 253	140,2
	4 016	4 943	4 351	3 970	2 600	65,5

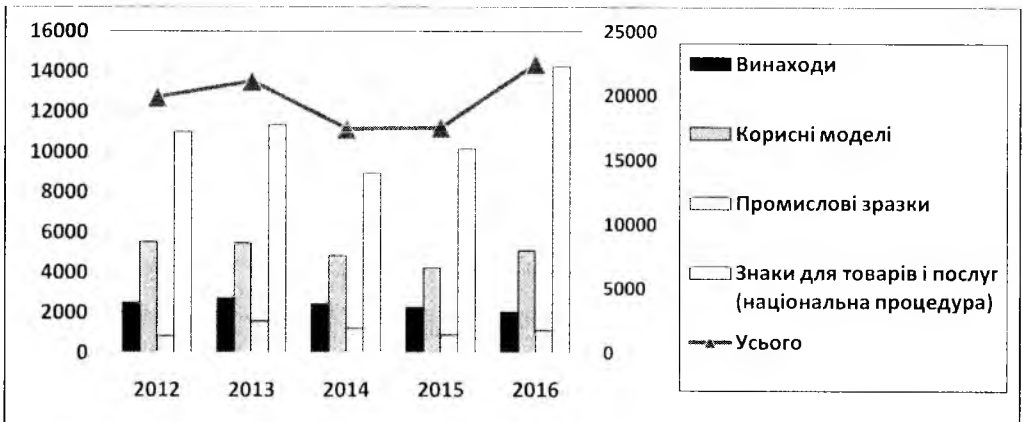

Рисунок 1. Динаміка надходження заявок на ОПВ у I півріччі 2012-2016 років

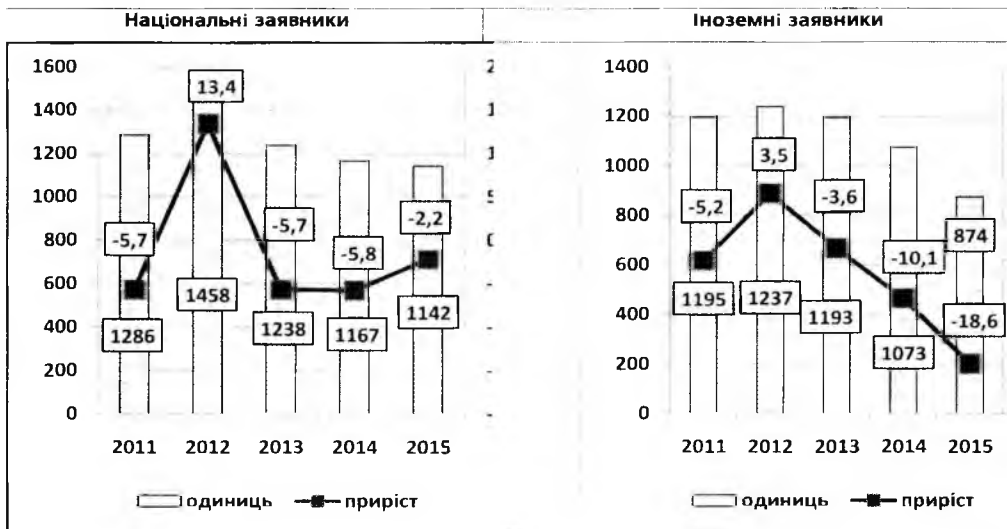

Рисунок 2. Динаміка винахідницької активності заявників

винаходи, які є основним джерелом технічних нововведень, частка таких заявок складає 8,1% від загальної кількості заявок на ОПВ. У той самий час кількість заявок на винаходи, що подаються в світі, постійно зростає.

Динаміка надходження заявок на винаходи від національних та іноземних заявників наведена на рис. 2. Кількість заявок від іноземних заявників зменшилася майже на 19%, а їх частка у загальній кількості заявок на винаходи – на 4,6% і становила 43,4%. Переважна більшість іноземних заявок на винаходи (близько 90% від загальної кількості) подається за процедурою РСТ. За національною процедурою подано лише 88 іноземних заявок.

Лідерами у поданні заявок на винаходи серед іноземних країн були заявники із США, Швейцарії, Німеччини, Франції, Японії, Бельгії та Великої Британії, якими разом було подано 612 тисяч заявок, або майже 70% від загальної кількості заявок від іноземних заявників. Протягом I півріччя дещо втратили свої позиції заявники зі Швеції, Польщі, Туреччини, Ірландії та Італії. При цьому зросла кількість заявок від заявників з Бельгії, Китаю та Люксембургу.

У таблиці 2 наведено розподіл заявок на винаходи, поданих за основними технічними напрямками загальної кількості заявок, поданих національними і іноземними заявниками.

Таблиця 2.
Розподіл заявок на винаходи, поданих у I півріччі 2012-2016 років, за основними технічними напрямками

	Національні заявники					Іноземні заявники				
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
У % до загальної кількості										
Електротехніка	11,8	9,4	10,1	9,6	8,6	6,4	6,2	6,9	5,8	5,9
Прилади	19,5	19,2	19,6	22,3	21,4	3,8	5,5	5,5	4,5	3,6
Хімія	33,4	33,9	36,6	33,1	35,4	65	62,4	63,2	63,9	62,8
Машинобудування	27,3	31,8	26,5	28,1	27,4	17,2	17	15	17,7	15,6
Інші галузі	8	7	7,2	6,9	7,2	7,6	8,9	9,4	8,1	12,1

Основні показники діяльності у сфері ОПВ в I півріччі 2016 року

національні заявки

іноземні заявки

Рисунок 3. Пріоритетні напрями винахідницької активності в Україні

Найбільша кількість заявок, поданих національними заявниками у 2014 році, належить до напрямків «Хімія» і «Машинобудування» – 35% і 27%, відповідно; понад 21% заявок – до напрямку «Прилади». Серед заявок у галузі машинобудування переважають напрями «Двигуни, насоси турбіни», «Спеціальні машини» і «Транспорт», у галузі хімії – напрями «Лікарські препарати», «Хімічні технології», «Матеріали металургії», та «Хімічна сировина», у галузі «Прилади» – «Медична техніка» та «Вимірювання».

Аналіз розподілу іноземних заявок за основними технічними напрямками свідчить, що більше 59% від їх загальної кількості належать до напрямку «Хімія», майже 15% – «Машинобудування», понад 11% – «Інші галузі» (рис. 5). Серед заявок у галузі «Хімія» переважають напрями: «Органічна тонка хімія» (більше 30%), «Лікарські препарати» (майже 25%), «Біотехнологія» (майже 12%) та «Хімічна сировина» (більше 11%). У

галузі «Машинобудування» переважають напрями: «Спеціальні машини» (більше 27%), «Транспорт» (майже 16%) та «Двигуни, насоси турбіни» (майже 15%).

Пріоритетні напрями винахідницької активності національних та іноземних заявників у I півріччі 2016 року відображені на рис. 3.

Аналіз винахідницької активності національних заявників свідчить про те, що зберігаються тенденції попередніх років. А саме, національні заявки надають перевагу патентуванню корисних моделей. Їх кількість у загальній кількості поданих у I півріччі заявок на винаходи і корисні моделі зростає більше ніж на 21%, а частка склала понад 81% (табл. 3).

Порівняно з аналогічним періодом 2016 року зростає активність національних заявників – юридичних осіб у поданні заявок на винаходи та корисні моделі, у тому числі на корисні моделі – на понад 34%, на винаходи – на 2%;

Таблиця 3.

Надходження заявок на винаходи та корисні моделі від національних заявників

	2012	2013	2014	2015	2016	2016 у % до 2015
Усього	6 720	6 858	6 013	5 335	6 195	116,1
Винаходи	1 286	1 460	1 238	1 168	1 143	97,9
Корисні моделі	5 434	5 398	4 775	4 167	5 052	121,2

Таблиця 4.

Подання заявок на винаходи та корисні моделі національними заявниками юридичними особами в I півріччі 2012-2016 років

	2012	2013	2014	2015	2016	2016 у % до 2015
Усього	4 309	4 124	3 738	3 107	4 001	128,8
У т.ч. на корисну модель	3 593	3 302	3 065	2 546	3 427	134,6
на винахід	716	822	673	561	574	102,3

Усього протягом звітного періоду ними подано 4 001 заявка, зокрема на винаходи – 574; корисні моделі – 3 427 (табл. 4).

Найбільш активними серед заявників юридичних осіб традиційно були організації, які працюють у галузях «Наука» і «Освіта». Протягом I півріччя 2016 року ними подано близько 3,6 тисячі заявок на винаходи та корисні моделі, або майже 89% від загальної кількості поданих заявок.

До організацій з найвищою винахідницькою активністю належать заклади освіти й наукові організації, підпорядковані Міністерству освіти і науки України, Міністерству охорони здоров'я України, Міністерству аграрної політики і продовольства України, Національній академії наук України, Національній академії медичних наук України, Національній академії аграрних наук України.

Залишається низьким рівень винахідницької активності в промисловості України. При цьому у I півріччі 2016 року промисловими підприємствами подано 135 заявок (проти 104 у 2015 році), що становить 3,4% в загальній кількості

поданих заявок (рис. 4). Найбільш активними в поданні заявок у промисловості були підприємства з виробництва машин та устаткування – 41 заявка (30,4% від загальної кількості заявок у промисловості), хімічної та нафтохімічної промисловості – 30 заявок (22,2%), металургії та виробництва готових металевих виробів – 19 заявок (4,4%).

Аналізуючи показники винахідницької активності національних заявників у регіональному розрізі, слід зазначити, що найбільш активними протягом аналізованого періоду були заявники з Вінницької, Харківської, Дніпропетровської, Львівської, Одеської, Запорізької, Тернопільської областей і м. Київ, ними подано понад 77% від загальної кількості заявок на винаходи та корисні моделі (рис. 5).

Складна політична та економічна ситуація в країні негативно вплинула на винахідницьку активність заявників Донецької та Луганської областей, кількість заявок з цих регіонів скоротилася, але протягом I півріччя поточного року лещо зросла, порівняно з попереднім

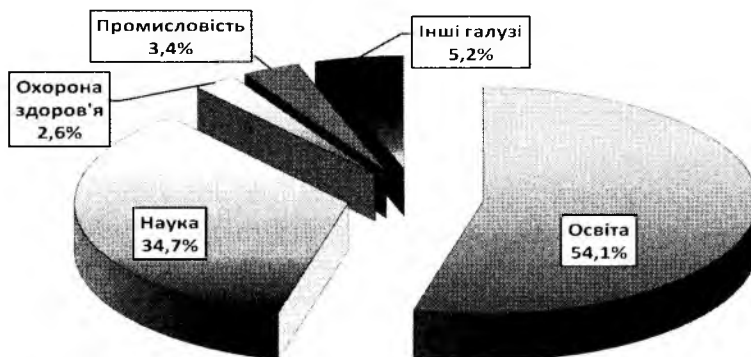

Рисунок 4. Розподіл загальної кількості заявок у I півріччі 2016 року за видами економічної діяльності заявників

Основні показники діяльності у сфері ОПВ в I півріччі 2016 року

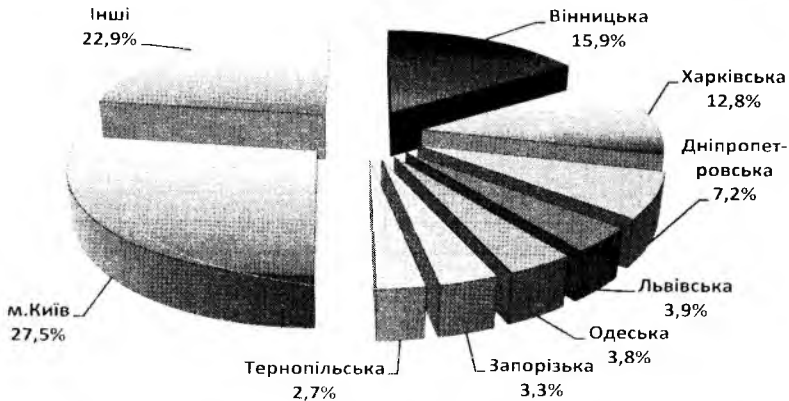

Рисунок 5. Розподіл загальної кількості заявок на винаходи та корисні моделі, поданих у I півріччі 2016 року, за регіонами

роком (на 21,4% та 7,8% відповідно). Від заявників Автономної республіки Крим і м. Севастополь у I півріччі цього року надійшло лише 7 заявок від фізичних осіб, від юридичних осіб заявок взагалі не надходило. Одночасно, порівняно з аналогічним періодом минулого року, зросла активність заявників у деяких областях, які раніше не належали до винахідницько активних, таких як Вінницька (майже у 4 рази), Тернопільська (майже вдвічі), Черкаська (вдвічі), Хмельницька (на 70%), Чернівецька (майже на 38%).

Аналізуючи динаміку надходження заявок на промислові зразки у I півріччі 2016 року, слід зазначити, що кількість заявок на промислові зразки збільшилася майже на 23% порівняно з I півріччям 2015 року за рахунок зростання активності як національних, так і іноземних заявників, частка яких залишається незначною й становить 13% від загальної кількості заявок на промислові зразки (табл. 5).

Найбільш активними серед іноземних країн були заявники з Російської Федерації (44 заявки), Швеції (41), Франції (7), Кіпру та Польщі (по 6 заявок).

Кількість заявок на знаки для товарів і послуг у загальній кількості заявок на ОПВ становить понад 67% з урахуванням міжнародної процедури (табл. 5). У I півріччі спостерігається стрімке зростання кількості заявок на знаки для товарів і послуг за національною процедурою (на 40%), переважно за рахунок зростання більше ніж на 46% активності національних заявників, та суттєве їх зменшення за міжнародною процедурою (більше ніж на 34,5%).

За період 2012-2016 років частка заявок від іноземних заявників зменшилася з більше ніж 47% у I півріччі 2014 року до 26% у I півріччі поточного року. Лідерами у поданні заявок на знаки для товарів і послуг серед іноземних заявників були заявники зі США (534 заявки), Німеччини (434), Швейцарії (377),

Таблиця 5.

Надходження заявок на промислові зразки в I півріччі 2012-2016 років

	Кількість поданих заявок					2016 у % до 2015
	2012	2013	2014	2015	2016**	
Усього надійшло	833	1 572	1 224	904	1 109	122,7
від національних заявників	659	1 321	960	772	964	124,9
від іноземних заявників	174	251	264	132	145	109,8

Таблиця 6.

Надходження заявок на знаки для товарів і послуг
в I півріччі 2012-2016 років

	Кількість поданих заявок					2016 у % до 2015
	2012	2013	2014	2015	2016	
Усього надійшло	15 025	16 301	13 298	14 137	16 853	119,2
За національною процедурою	11 009	11 358	8 947	10 167	14 253	140,2
Від національних заявників	8 693	9 094	6 997	8 544	12 499	146,3
Від іноземних заявників	2 316	2 264	1 950	1 623	1 754	108,1
За міжнародною процедурою	4 016	4 943	4 351	3 970	2 600	65,5

Китаю (284), Франції (249), Російської Федерації (194), Італії (187) та Великої Британії (180 заявок). Кількість заявлених знаків у розподілі за видами діяльності відображає насиченість ринку товарами та послугами і дає можливість відстежити зв'язок між товарними знаками та інноваціями в конкретних галузях економіки (рис. 6).

Важливо звернути увагу на те, що перше місце у світовій статистиці реєстрації товарних знаків займає сільськогосподарська продукція та продукти, отримані з неї. Що стосується України, більше 18% поданих заявок на знаки для товарів і послуг відносилися до галузі виробництва і переробки сільськогосподарської продукції. Нині вітчизняні виробники, що працюють у галузі сільськогосподарства та переробки сільгосппродукції, шукають нові можливості просування своїх товарів на зарубіжні ринки, насамперед на європейський

ринок. Це спричинило збільшення активності вітчизняних заявників в реєстрації знаків за кордоном, насамперед з використанням Мадридської системи. Якщо у 2010 р. кількість реєстрацій знаків за Мадридською системою на ім'я вітчизняних заявників становила майже 2,8 тис., то у 2014 році їх загальна кількість перевищила 4,1 тис. реєстрацій.

У той же час обсяг подання заявок і реєстрації торговельних марок зарубіжних компаній свідчить про привабливість внутрішнього ринку України для зарубіжних виробників. Так, протягом останніх років кількість зарубіжних торговельних марок, зареєстрованих на ім'я зарубіжних виробників, склала близько 53% по відношенню до всіх торговельних марок, які були зареєстровані в Україні. Це свідчить про високий рівень зацікавленості зарубіжних компаній і корпорацій у виході на ринок України.

Порівняно з аналогічним періо-

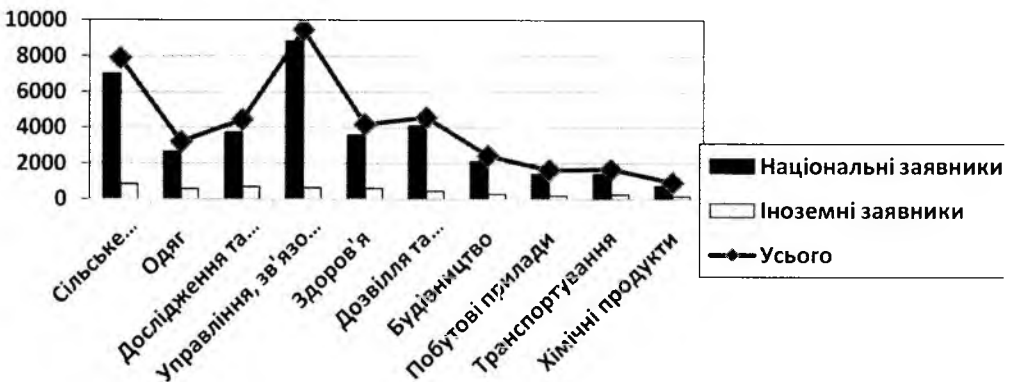

Рисунок 6. Розподіл заявлених знаків за видами діяльності в I півріччі 2016 року (за національною процедурою)

Основні показники діяльності у сфері ОПВ в I півріччі 2016 року

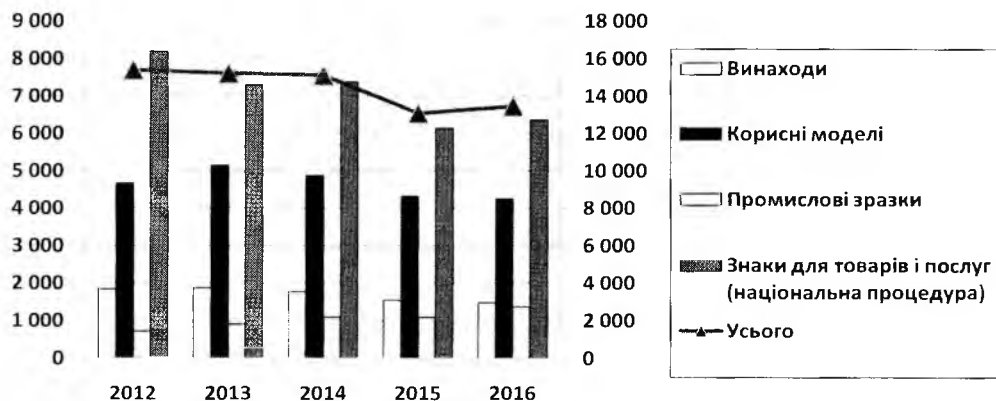

Рисунок 7. Динаміка реєстрації охоронних документів на ОПВ у I півріччі 2012-2016 років

дом 2015 року загальна кількість зареєстрованих охоронних документів збільшилася на 27% за рахунок внесення до Державного реєстру України назв місць походження та географічних зазначень походження товарів і прав на використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів (КЗПТ) 3068 географічних зазначень ЄС, які охороняє Україна відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Кількість зареєстрованих свідоцтв на знаки для товарів і послуг збільшилася на 4%, на промислові зразки – на 26%. Кількість зареєстрованих патентів на винаходи зменшилася на 4%, на корисні моделі – на 2% (рис. 7).

Станом на 1.07.2016 всього до державних реєстрів внесено 474 547 охоронних документів, з них: 116805 патентів на винаходи; 108099 патентів на корисні моделі; 32525 патентів на промислові зразки; 213968 свідоцтв на знаки для товарів і послуг; 13 свідоцтв на топографії ІМС; 3110 реєстрацій кваліфікованих зазначень походження товарів; 27 сві-

доцтв на право використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів.

Низький рівень винахідницької активності в країні свідчить про те, що в Україні не приділяється достатньої уваги інноваційному розвитку, незважаючи на гучні заяви з трибун про обраний шлях модернізації економіки, які неодноразово лунали в попередні роки. Наведена динаміка патентування говорить про те, що в Україні поки що відсутня ефективна система розробки інновацій та їх промислового освоєння, прийнятна для національного заявника.

Як видно з вищевикладеного, український ринок все сильніше втягується в процеси глобалізації. У нього все активніше входять закордонні гравці, посилюючи конкуренцію і витісняючи українські компанії зі звичних секторів ринку. Таким чином, аналіз статистики у сфері охорони промислової власності щодо України показує, що її технологічна залежність від зарубіжних інновацій неухильно зростає.